Från det inre af Afrika.

(Utdrag ur ett föredrag i Geografiska föreningen.)

Af **B. Lindberg.**

I januari 1911 afreste jag till tyska Östafrika för en Berlin-firmas räkning. Min uppgift var att dels verka som ingeniör vid en af firmans grufvor där, dels — senare — att leda en större expedition i trakten af Ikoma, hvarest flerestädes guldförekomster blifvit bekanta. Dock hade ingenstädes där ännu öppnats grufdrift, och expeditionens ändamål var att dels undersöka möjligheterna för öppnandet af grufdrift vid dessa redan bekanta förekomster, dels ock att i trakten leta efter nya guldådror.

Resan anträddes den 7 januari från Helsingfors och gick öfver Stockholm, Berlin, Basel, Genua, Rom till Neapel. Här inskeppade jag mig den 17 januari på »Deutsche Ostafrika Linie» båten »Kronprinz». Den 1 februari uppnåddes Mombasa eller rättare dess hamnstad Kilindini vid kusten af engelska Östafrika. Resans första mål var guldgrufvan Sekenke på Wembara-steppen, tämligen i centrum af den tyska kolonin. Ännu i början af 1911 uppnåddes denna punkt enklast och billigast genom att från Mombasa på den engelska Uganda-banan resa till Port Florence vid Viktoria Njansa, härifrån öfver sjön med engelska båtar till Muansa på tyska sidan och slutligen från Muansa per pedes till Sekenke. Först 1912 fingo tyskarne sin »Centralbahn» färdig till Tabora, och reser man sedan dess enklare till dessa trakter medels denna bana utgående från Daressalam. Detta förhållande är betecknande för engelsk kolonialpolitik. Ungefär samtidigt, i

slutet af 1880-talet, satte sig hvardera nationerna i besittning af sina kolonier i Östafrika. Medan engelsmännen redan 1902 hade sin 940 km långa järnväg färdig till Viktoria Njansa, få tyskarne först 1914 sin första järnväg till de stora sjöarne färdig. Och hvad järnvägar betyda för en afrikansk kolonis utveckling framgår nu med all önskvärd tydlighet genom jämförelse af trakterna kring Viktoria Njansa med ödemarkerna kring Tanganjika. Medan de fruktbara länderna kring den sistnämnda sjön ännu i dag som är ej exportera någon kulturprodukt till kusten och Europa, utför Ugandabanan hvarannan dag långa tåg med tiotal godsvagnar, lastade med bomull, kautschuk, kaffe, hudar och andra produkter af den framträngande kulturen här. Ty kolonisten kan slå sig ned endast där, hvar han finner möjligheter att så billigt exportera produkterna af sitt arbete, att de kunna uthärda konkurrens på världsmarknaden. Och här om någonstädes gäller satsen: en järnväg skapar åt sig själf sin trafik. Detta ha' engelsmännen alltid insett.

Efter denna afstickare skola vi återvända till resans utgångspunkt på afrikanskt område, till Mombasa. Staden har gamla anor; dess första uppkomst är höljt i dunkel, men man känner, att araberna redan i 10:de århundradet togo staden och landet i besittning. Sedan var staden i flere århundraden ett stridsäpple mellan araber, turkar och portugiser. År 1823 uppträdde därtill engelsmännen på skådeplatsen. Nominellt blef dock staden härefter under Sultanens af Sansibars öfverhöghet, tills den år 1890 definitivt tillerkändes England. Ännu bär staden många minnesmärken från denna sin vexelrika historia. Bland dessa är det betydelsefullaste den gamla fästning, som i slutet af 16 seklet byggdes af portugiserna. Ännu står den imponerande med sina höga gråa murar på den gråbruna korallkalken vid inloppet till hamnen. Numera tjenar den till fängelse. Kring fästningen utbreder sig staden i den nyare europeiska delen med breda vägar och bebyggd med stora villor, omgifna af i tropisk vegetation prunkande trädgårdar, i den gamla,

egentliga staden med ett virrvarr af smala och krokiga gator och gränder. Här härskar den oförfalskade orienten. Alla byggnader äro mer eller mindre hållna i arabisk stil, träbalkonger med snidade barriärer skjuta ut öfver gatan, gatornas krökning tillåter en sällan att se mera än några tiotal meter framför sig. Här och hvar höjer en ensam kokospalm sin smäckra krona öfver de tättpackade hvitmenade husen. Européer, goaneser, araber, indier och blandfolk ha nästan fullständigt undanträngt de svarta från den egentliga staden. Goaneser, araber och indier, ofta klädda i långa mörka, rikt med guld och silfver utstickade kaftaner och med väldiga turbaner på hufvudet ge gatulifvet dess egentliga prägel. De svartas små, fyrkantiga gråa lerhyddor stå nästan utanför staden och bilda nästan en stad för sig. Små svarta, alldeles nakna barn springa och leka fritt ikring på gatan. Framför husen sitta svarta kvinnor och fläta af gräs hattar eller mattor. Gå de ut på gatan, kläda de sig i två dukar, oftast i ljusa, glada färger; den ena vecklas kring kroppen, den andra kastas löst öfver hufvudet. Män ser man under dagen sällan på gatan; de arbeta vid hamnen eller hos européerna i staden. Här och där ser man en svart polis.

På Europa-båten befunno sig flere européer, hvilka liksom jag ämnade sig till det inre af Afrika. De flesta af oss togo in på ett nytt, stort hotel, »Metropole». För rum och helpension erlades 15 Rupie (25 Fmk) per dag, hvilket ju ej kan betraktas såsom alltför dyrt. På e. m. gjordes en rundtur i staden. Det i staden vanliga fortskaffningsmedlet är en liten vagn, som af svarta skjutes på en smalspårig bana. Äfven rickscha finnas, men användas ej så allmänt som de små vagnarna på skenor. På kvällen blefvo vi införda i »Mombasa Club». Här syntes en mycket stor del af de manliga européerna — såväl engelsmän som tyskar dagligen stämma möte på kvällarna. Genomresande européer bli införda, och härskar här den för gäster och värdar lika angenäma vanan att gästerna själfva få betala för sin förtäring.

Nästa dag — den 2 februari — foro vi till stationen för

att med det uppåtgående tåget fortsätta resan. Framför stationshuset står en staty af skotten Sir William Mackinnon, den man som grundat British East Africa Company, och sålunda föranledt engelska regeringen att taga denna del af Afrika i besittning. — Vid bangården väges allt bagage, 60 kilo få fritt medtagas, för resten måste betalas frakt, oafsedt om koffertarne tagas in i kupén eller föras till bagagevagnen. Sedan allt detta blifvit ordnadt, får man bege sig ut på perrongen och söka sig en plats i det långa tåget. Person-vagnarna skilja sig betydligt från de i Europa vanliga. De för européer afsedda vagnarna bestå här af två afdelningar, hvilka ej stå i förbindelse med hvarandra. Mellan dessa finnas toilette- och tvättrum samt i vagnens hvardera ändar små afdelningar för européernas färgade betjening. Hvarje afdelning i första klassen är afsedd för 4 personer, i andra klassen för 6. Bänkarna löpa längs väggarne och tjena om natten till sängar. Medan man på någon station intager sin aftonmåltid, framtager den färgade »betjenten» — »boy», som det allmänna namnet på denna oumbärliga man lyder — filtar och dynor, och får därmed på de breda stoppade bänkarne ett ganska bekvämt nattläger till stånd. Under dagen bereder ett till vagnens halfva höjd nedhängande trätak skydd mot de direkta solstrålarna. Dammskyddare af fint stråltrådsnät och fönsterglas i dämpade färger göra vistelsen ytterligare angenäm i vagnarna. — De färgade trängas i hop i skilda vagnar närmast liknande våra tredje klassens. Måltiderna intagas på bestämda stationer. Därvid är det ej så farligt om någon europé skulle råka försinka sig vid ölglaset, ty ett vänligt ord till den engelska tågförarn förmår nog denne att låta tåget vänta några minuter på den senfärdiga. Ja, en gång såg jag till och med på återresan, att tåget, som redan var i ganska stark fart, stoppade och backade tillbaka till stationen för att afhämta en något försenad resande.

Snart lämnas den låga kuststräckan med sina plantager, och tåget börjar klättra upp till de afrikanska högplatåerna.

Mango, bananer och palmer försvinna småningom, skärmakazior, euphorbior, taggiga buskar och här och där ett mäktigt löfträd träda i deras ställe. Landskapet blir allt enformigare, och efter några timmars resa bli de nästan trädlösa stepperna dominerande. Gräs, intet annat än förbrändt, gult gräs så långt ögat når. Landskapet skulle vara tröstlöst, om det ej lifvades upp af den rika tillgången på allehanda vildt. Enskilda antiloper börja visa sig ibland till höger, ibland till venster om vägen, snart ser man hela hjordar af dem. Passagerarnes intresse vaknar efter den första dåsigheten, och snart speja de alla med spändt intresse ut genom kupéfönstren. Här sätter en flyktig antilop med väldiga, eleganta språng öfver skenorna just framför lokomotivet, där betar en liten, smidigt byggd gazell ej långt från banan, höjer på hufvudet, betraktar det förbiilande tåget och återgår därpå lugnt till måltiden utan att röra sig ur fläcken. Andra gazeller löpa i väg, så snart de observera tåget. Hela hjordar af olika arter antiloper, gazeller, gnuer och zebror fara vi förbi. Någongång synas några enstaka strutsar ila öfver slätten i klumpigt galopp eller ses någon ensam giraff, som lugnt afbetar bladen i ett träds krona. Ja, i skymningen kunde till och med en leopard iakttagas, där den smög sig längs stranden af en bäck. Ett paradis i sanning för jägare! Tyska, österrikiska och spanska magnater genomströfva äfven årligen på »jaktsafaris» dessa trakter (safari kallas allmänt i hela Östafrika resor, som öfver land företagas med bärarekaravaner).

Kl. 12 tiden nästa dag anlände vi till Nairobi, British East Africas hufvudstad och regeringens residens. Jag, jämte några andra resande, lämnade här tåget för att tillbringa några dagar i trakten. Staden är knappast mera än 10 år gammal — den har helt och hållet järnvägen att tacka för sin uppkomst — och allt är här ännu i uppväxande. Första svårigheten var att få rum. Tre hotel finnas visserligen på platsen, men de voro alla öfverfyllda; endast i det sämsta lyckades jag få ett litet rum — det sista lediga —

till 6 Rupie (c:a 10 mark) dagligen för helpension. Men maten var ju ock därefter, för att ej tala om rummet, ett kyffe af järnplåt med en säng, ett nattduksbord och ett tvättställ. — Staden har ett sundt läge och ett nästan europeiskt klimat, ehuru den ligger tämligen under ekvatorn. Den ligger nämligen på en öppen högslätt c:a 1,600 meter öfver hafvet. I vester om denna ort stryka några skogbevuxna höjder fram. Hela staden förefaller att ha blifvit uppbygd utan någon på förhand uppgjord plan. Nere på slätten ligga regeringens byråer — ännu tills vidare till stor del järnplåtsbaracker af enklaste slag — handelsbodar, upplagsmagasin, krogar och kyrkor allt om hvart annat och mellan dem två långa tvärgator, uteslutande upptagna af färgade handelsmäns — mest indiers och arabers — salustånd. Posten, stadens största trevånings stenhus står ensamt ute på slätten ett litet stycke utanför staden. Utmed den omnämnda skogsbevuxna höjden ligga de engelska ämbetsmännens boningshus, omgifvna af trädgårdar och parker. Här ser man ock det rymliga palatset för hans brittiska majestäts representant i engelska Östafrika. Bland annat påstås det inrymma en balsal för flere hundra personer. Vidsträckta, breda, utmärkt väl underhållna vägar leda från staden till denna villakoloni. Här befinna sig ock de för engelsmännen oumbärliga sportplatserna. — Lifvet på stadens gator är ganska brokigt. Tunga foror komma lastade med byggnadsmaterial, maskindelar eller dylikt från bangården, plantage-egarne i omgifningen införa produkter af sina unga planteringar, boskapsskötare eller -handlare inhämta lasstals hudar, däremellan vandra de indiska verkstadsarbetarne — järnvägens verkstäder äro i Nairobi — de arabiska handlandena eller svarta lösdrifvare. Allt företer sjudande lif och framåtsträfvande löftesrikt arbete. På kvällarne — ungefär mellan klockan 7 och 9 — har lifvets tyngdpunkt förflyttat sig till barerna, där de flesta efter dagens hetta förfriska sig med ett glas whisky och soda. Där står den muskulösa verkstadsarbetaren i smutsig ylleblus med uppvikta ärmar och disku-

terar dagens frågor på kolonialpolitikens område med den inresta landtbrukaren i slokhatt och höga stöflar med sporrar. I Hotel »Nordfolk»s luftiga, i elektriskt ljus strålande matsal dineras i smoking och stor toalett. Men redan vid tio tiden äro barerna utrymda och hotellernas matsalar tomma. — Man går i tropikerna tidigt till sängs och är tidigt uppe.

Efter några dagars vistelse i Nairobi fortsatte jag med järnvägen till Viktoria Njansa. Resan räckte ännu omkring två dagar, emedan tåget öfvernattade vid en station och fortsatte först vid dagningen. Sent på e. m. kommo vi fram till Port Florence, järnvägens ändstation med utgångspunkten för den engelska sjötrafiken på Viktoria Njansa. Från denna plats gör en ångare hvarje tionde dag en resa rundt kring sjön i den ena eller andra riktningen. Ett hamnspår för vagnarna från stationen ända ut på den fullt moderna piren. Engelska regeringen har f. n. 5 ångare i tjänst på sjön. De äro byggda i England och i minsta möjliga delar transporterade till sjön och här ånyo sammansatta. Ångarne äro visserligen i första hand afsedda för frakt, men ha dock 3 till 5 bekväma hytter för första klass passagerare. Resan öfver sjön till Muansa erbjuder intet märkvärdigt och undanstökas på två dagar, i fall ej särskildt många af de längs kusten belägna nybyggena skola anlöpas, eller kaptenen på båten ej för tillfället besjälas af någon starkare jaktifver. Att sistnämnda omständighet också kan utgöra ett »trafikhinder» bevisar följande, som vi upplefde. I skymningen den första dagen kastades ankar i närheten af några holmar, och en båt lades ut, i hvilken syntes kaptenen och en officer i jaktutstyrsel. På vår förfrågan inhämtade vi, att trakten här ansågs ovanligt rik på flodhästar. Snart hörde vi ock flere skott aflossas, och först sent på aftonen återkom kaptenen — utan byte. Nästa morgon uppväcktes vi åter af skott, men kaptenen förföljdes af samma otur, ty vi nödgades senare på f. m. ånga därifrån utan att kaptenen hade fått sin efterfikade flodhäst fälld. Återstår att hoppas att han hade bättre lycka nästa gång.

I Muansa lämnade vi båten och därmed alla moderna — europeiska — fortskaffningsmedel, och resten af resan gjordes med afrikanska resemetoder. Sedan århundraden — metoden är införd af araberna och vidare utbildad af européer — res man i Östafrika medels »safari», d. v. s. bagaget bäres af svarta, och man går själf till fots eller låter bära sig i hängmatta. Endast i undantagsfall är det möjligt att företaga en längre resa ridande på mulåsnor eller hästar. Dessa djur kunde väl hållas på en del orter, men flerstädes i Östafrika förekommer tsetseflugan, hvars bett medföra döden åt dessa djur, och endast sällan kan, som sagdt, en resa företagas, hvilken ej skulle beröra dessa af tsetse hemsökta trakter. Så var ock fallet med min resa, hvarför jag föredrog att göra resan till fots Under sådana förhållanden kommer man naturligtvis ej långt framåt under en dag, man beräknar vanligen 30 km på en normal dagsmarsch. Man försöker om möjligt indela dagsmarscherna så, att man till nätterna kan slå läger i närheten af vatten. Då hela denna del af Östafrika under den torra årstiden är ett mycket vattenfattigt land, så händer det ofta nog, att man är tvungen företaga mycket långa dagsmarscher. Sådana till 35 och 40 km förekommo flere gånger, ja en gång till och med en 50 km marsch, och dessa långa dagsmarscher äro, som lätt förstås, ytterst tröttande, såväl för en själf som i synnerhet för bärarne. Detta sätt att resa medför naturligtvis också stor tidsspillan. Ännu för några år sedan voro ock »safaris»

Ingeniör Lindbergs safaritält.

på 20 à 30 dagar ingen sällsynthet, men ju mer det afrikanska järnvägsnätet utvecklas, desto kortare bli de »safaris» europén måste företaga. Till en sådan resa hör naturligtvis en hel extra utrustning: tält, tältsäng, bord och stol, tvättställ, köksattiralj och en massa vattenflaskor ej att förglömmas. Därtill måste rikligt med konserver medtagas, ty endast sällan kan man få köpa lifsförnödenheter på vägen, och om så är fallet endast kött. För bärarnes mat behöfver man däremot vanligen ej draga försorg; de få 10 heller (c:a 16 penni) dagligen och köpa sig af de svarta dagligen sin »negerhirs», hvilken utgör deras nästan enda föda.

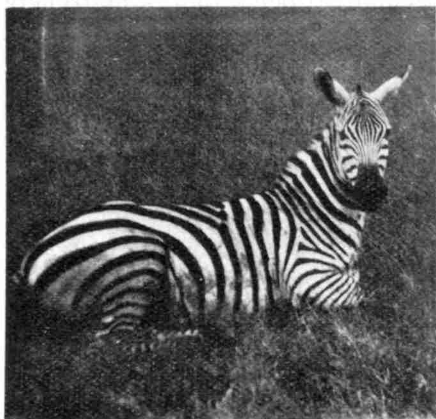
Den första svårigheten när man skall företaga en »safari» består i att få bärare. I synnerhet nykomlingen lyckas sällan häri utan hjälp af de inhemska agenterna. När man så efter flere dagars parlamenterande med dessa »slafhandlare» — eventuellt först efter en »mild» påtryckning af någon regeringsperson — fått det nödvändiga antalet bärare tillsammans, blir det nästa arbetet att fördela lasterna; åt de starkare karlarne de tyngre, åt de svagare de lättare. Lämnar man denna omständighet åt de svarta själfva, så kan man hvarje gång konstatera, att de starkaste karlarne med styrkans rätt försett sig med de aldra lättaste bördorna, hvaremot ofta halfvuxna pojkar tvungits att taga de tyngsta. Dessutom bjuder försiktigheten — understödd af en mycket snart gjord erfarenhet — att taga med sig några man utan bördor till reserv. Sålunda sväller den anspråkslösaste »safari» upp till 30 à 40 man, men jag har flere gånger varit med om sådana med 100 à 120 man. När allt sedan sent omsider blifvit ordnadt, tågar man ut en lämplig dag. Den första dagen gör man vanligen endast en kort dagsmarsch. När lägret skall uppslås, finner man vanligen, att någon detalj blifvit glömd, och bud måste sändas tillbaka. Bördornas fördelning erfordrar också vanligen en revidering efter den första marchen. — Trots de ofta mödosamma dagarna på en »safari», så hvilar öfver det afrikanska reselifvet dock en alldeles säregen stämning, och jag har ofta funnit att

återvändande europèers tankar särskildt gärna dröja vid »safari»-minnen. Tidigt på morgonen, ofta redan före dagens inbrott, uppväckes resenären af sin svarta boy, som hämtar in morgonkaffet i tältet. Bordet och stolen flyttas sedan ut ur tältet, och man intager sin frukost, medan tjenarna inpacka sakerna i kappsäckar och koffertar, sammanslå sängen och slutligen ropa bärarne att nedtaga tältet. Sedan alla laster blifvit sammansnörda, placeras de i långa rader och räknas. Bakom hvarje börda står dess bärare, som vid ett gifvet tecken lyfter sin anpart af godset på hufvudet. Efter en hornsignal sätter sig tåget under sång och munter stämning i rörelse. Europén går alltid i spetsen, därefter följer hans boy med geväret och eventuellt ännu en vägvisare — och snart lämnar man den tungt lastade karavanen långt bakom sig. Efter en fem timmars marsch börjar man med längtansfulla blickar söka efter någon lämplig lägerplats, till hvars första villkor, som sagdt, hör förekomsten af vatten. Då en sådan blifvit funnen och bärarne småningom anländt, är därmed dock ej dagens »arbete» slut. Nu skall tältet slås upp, vatten skall hämtas, ved till lägereldarna uppsamlas, mat kokas o. s. v. Lägret erbjuder vanligen ända till aftonen en bild af lif och rörelse. Först vid det inbrytande mörkret samlas de svarta vid lägereldarna, som vanligen upptändas i en ring kring tältet. Har under dagens lopp någon antilop blifvit skjuten och köttet fördeladt åt de svarta, sitta de på huk kring eldarna och steka sina köttstycken. Då händer det att de bli sittande och sjungande sina entoniga sånger långt in på nätterna. Europén tillbringar vanligen aftonen med någon bok eller enbart mediterande, bekvämt utsträckt i den långa hvilstolen framför tältet. Händer det då, att månen går upp och belyser den ändlösa afrikanska slätten, där några enstaka träd långt borta afteckna sig mot himmeln, och med de svartas rykande lägereldar i förgrunden, komma sådana bilder, fulla af säregen, afrikansk stämning att inbränna sig i hans minne. Efterhand tystnar sången och pratet, de svarta inveckla sig i sina

smutsiga tygstycken och lägga sig kring eldarna på medförda små stråmattor. Ute på slätten hör man något hungrigt lejon eller en leopard eller också endast hyenor och schakaler tjuta. Nästa dag börjar igen som den förra, för att sluta liksom den. Så går dag efter dag, ofta i veckotal.

Ej alltid aflöper dock en »safari»-dag lika angenämt. I synnerhet under regntiden är nöjet ofta nog medelmåttigt. Oafsedt att man vid denna tid har stora utsikter att redan på f. m. af en regnskur bli genomvåt och sedan få marschera resten af dagen i de vattendrypande kläderna på den genomblötta mjuka marken eller tid efter annan få vada öfver de uppsvällda floderna, hvarvid vattnet ofta nog går en ända under armarna, så är hufvudobehaget dock reserveradt för tältlifvet. Det stora tältet måste först utbredas på den våta, smutsiga marken, förrän det kan uppspännas. Ens »hem» presenterar sig därefter vid safarilampans sken med smutsiga, leriga, vattendrypande väggar. Huru mycket man än försöker medels ett dike rundt tältet skydda dess inre för det rinnande regnvattnet, så lyckas detta dock mestadels endast delvis; snart bilda sig mindre och större vattenputtar på tältmattans fördjupningar. Med hvarje steg, som man tager utom tältmattan, hämtar man in stora klumpar af våt, seg lera och smuts. Kort sagdt — tältet erbjuder under sådana regndagar ingen »hemtrefnad». Men det kan gå ännu värre, som följande händelse bevisar. Jag var på återresa och hade endast två dagsmarscher kvar till Viktoria-Njansas kust, hvarifrån jag sedan kunde fortsätta hemresan med mera civiliserade fortskaffningsmedel — ångbåtar och järnväg. Det nära förestående slutet på den sista »safarin» gjorde mig glad till mods, och ankommen till lägret öfverlämnade jag åt tjenarne att slå upp tältet, medan jag själf begaf mig ut för att skjuta mina sista antiloper. Snart tvang mig dock ett annalkande oväder att uppsöka tältet, och återkommen satt jag just vid kvällsvarden i tältet då en orkan med åtföljande regnbyar bröt lös öfver lägret. De med tjenarnes vanliga sorglöshet i marken inslagna trä-

pinnarne, vid hvilka tältsnörena bindas, gåfvo vika, och tältet föll ihop, i fallet stjälpande säng och matbord med allt hvad därpå var. Karlarne ropades genast till städes, och tältet spändes upp igen, men den kvällen var tältets inre ännu jämmerfullare än under de värsta regnkvällar tidigare. Då bordet kullstjälptes hade det lyckats för tekannan och en tallrik med köttbullar med därtill hörande sås och bärmos att praktisera sig in i en bredvid bordet stående öppnad koffert med tvätt. Huru innehållet nu tedde sig behöfver ej vidare beskrifvas. Men en del af köttbullarna, såsen och bärmosen hade ock funnit andra tillflyktsorter, och tältväggarna erbjödo denna gång ej endast de vanliga lerfläckarna, utan äfven såsfläckar och rester af lingonsylt syntes pryda väggarne. Tältsängen var sönderslagen, och det nyss så prydliga hvita moskitonätet besudladt tack vare en närmare bekantskap med matbordets anrättningar. Situationen hade varit hopplöst dyster, om ej tanken att detta var den nästsista natten i tältet, låtit ställningens komik få öfverhanden.

Zebra. Foto B. Lindberg.

Den längsta »safari» jag haft utan afbrott och utan att möta en europé har varit 14 dagar, men inalles har jag på denna tid tillryggalagt på »safaris» c:a 2,700 kilometer. — Det, som skänker det enformiga safarilifvet litet omvexling och stort intresse, är det rika djurlifvet. Större eller mindre hjordar af olika slags antiloper, gazeller och zebror ser man nästan dagligen, ofta i hjordar på flere tusen exemplar samtidigt. Mången gång stå antiloper, gazeller, gnuer och zebror tillsammans i samma hjordar. Ofta ser man dessutom

strutsar, vildsvin och hela hjordar af apor. Marabu'er, noshörningar och flodhästar förekomma, men äro sällsyntare. Vilda hundar, schakaler och hyenor finnas i mängd, men man ser dem jämförelsevis sällan. Detsamma gäller om leoparder, lejon och bufflar. Elefanter förekomma ännu, men äro sällsynta. Leoparder och lejon hör man i en del trakter ryta natt efter natt, ofta i omedelbar närhet af tältet. Det är dock ytterst sällsynt att de i dessa trakter angripa människor, de ha här ofarligare byte — antiloper och gazeller — tillräckligt. Dock känner man alldeles oerhört djärfva tilltag af lejon, då de brutit sig in i tält och hyddor och bortsläpat sitt byte obekymrade om det allarm som invånarna slagit. Den otroliga historia som dock torde vara bokstafligen sann — hvilken Roosevelt i sin bok berättar om ett lejon, som från en järnvägsvagn bortsläpat en passagerare, hände ju ej heller så särdeles långt härifrån — efter afrikansk måttstock mätt. Rofdjuren få naturligtvis fritt skjutas af hvar och en, ja, det betalas t. o. m. stundom en ringa skattpenning för dem, men rätten att jaga antiloper, gazeller etc. måste köpas af regeringen, därvid få dock på en vanlig »Jagdschein» ej skjutas följande djurarter: noshörning (ifall den ej angriper), giraff, zebra, den stora kuduantilopen, oryx och giraffgazell (dessa djur få endast skjutas med en dyrare »Jagdschein»). Af buffel och elenantilop får man skjuta endast 2 om året och af colobus-apan och marabun endast 4 exemplar. Elefantjakten är underkastad extra bestämmelser, hvilka göra den mycket dyrbar, och dessutom fastslås ett maximum af två exemplar per år för hvarje jägare. Strutsen är helt och hållet fridlyst. Dessutom finnas s. k. djurreservate, där all jakt är förbjuden. Det på förordningar och bestämmelser så rika moderlandet sträfvar som synes ock att efter bästa förmåga lyckliggöra sina kolonier därmed. I detta fall är dock en sträng jaktlag fullt på sin plats, på det att ej de andra djurarterna må dela de nu redan tillföljd af den hänsynslösa jakten nästan utdöende elefanternas öde. — Nu frågar sig den oinvigda ovillkorligen huru det skall

vara möjligt för de fåtaliga regeringsämbetsmännen i det vidsträckta landet att kunna öfvervaka att jaktlagens bestämmelser ens närmelsevis efterföljas af de vidt spridda européerna. Och dock är detta någotsånär fallet. Det hände till exempel en af mina prospektorer, som befann sig på en »safari» väl c:a 8 dagsmarscher från den närmaste regeringsposten — fästningen Ikoma — att han en dag — af »misstag» säger han själf — sköt tre elenantiloper, hvaraf som ofvan sagts endast två exemplar få skjutas. Emellertid var ej fullt en månad förgången, förrän han hade nöjet att af fästningens kommendant få mottaga en skrifvelse med anhållan om förklaring öfver denna händelse. Och detta utan att det — åtminstone i detta fall — kan vara fråga om direkt spionage genom de svarta för kommendantens räkning. Förklaringen ligger här liksom öfverhufvudtaget i flere liknande fall däri, att européernas göranden och låtanden mycket noga följas af de svarta och säkerligen utgöra ett af deras hufvudsakliga samtalsämnen. Så händer det att någon svart soldat eller underofficer hör talas om sådana öfverträdelser af jaktlagen, och då räcker det ej häller länge innan någon hvit underofficer eller officer får kännedom om fallet. Följande händelse är också betecknande för den uppmärksamhet, med hvilken de svarta bevaka européernas rörelser i landet. År 1912 hade en förbrytare från Europa försökt gömma sig i de ändlösa afrikanska ödemarkerna. Man kunde följa hans spår till Daressalam, men där gingo de förlorade. Man förglömme ej att Tysklands östafrikanska koloni i areal betydligt öfverskjuter moderlandet. Myndigheterna i Tyskland satte sig i förbindelse med sina ämbetsmän i landet, och det dröjde ej många dagar förrän dessa genom utfrågning af de svarta precis visste hvar mannen uppehöll sig. I människovimlet i Europas storstäder frågas ej mycket efter den enskilda, där kan han obemärkt försvinna eller tillåta sig mångahanda öfverträdelser af lagen, i de människofattiga afrikanska ödemarkerna däremot undgår ingen europé uppmärksamhet.

De svarta i dessa trakter tillhöra flere olika stammar

ss. wairamba, usukuma, waschaschi, massai, hvilka sinsemellan stå på vidt skilda kulturstadier. En usukuma-man till exempel ser med största ringaktning på en naken waschaschi, och skulle aldrig tillåta sig att t. ex. sofva vid samma lägereld som denna. Wairamba och usukuma gå åtminstone delvis inhöljda i tygstycken, om ock oftast af tvifvelaktig renhet. Waschaschis gå ännu alldeles nakna, utan det ringaste skynke. Kvinnorna bära dock ofta en gnu-svans vid ett snöre kring lifvet, men svansen bäres undantagslöst och mot förväntan — på ryggen. Männen gå alltid beväpnade med pilar och båge eller ock med en lång lans. Massai är det gamla krigarfolket och vidt fruktadt i dessa trakter.

Infödda kvinnor.

Ännu för 20 år sedan var massai landets plågoris, nattens djäfvul för männen och den »stygga gubben», med hvilka barnen skrämdes till lydnad. I Waschaschilandet finner man ännu flerstädes vidsträckta befästningar om ock af enklaste slag — höga stenmurar på dominerande höjder — till skydd mot massai. Sedan tyskarne tagit landet i besittning, lyckades det dem efter årslånga strider att tvinga dessa människomördare och boskapsröfvare att dels — och till största delen — flytta ur landet eller att antaga ett fredligare lefnadssätt. Flere gamla waschaschis, som ännu varit med om massaiskräckens dagar, prisa därför européernas ankomst och regering såsom tillåtande dem att lefva ett lugnare lif. — Men dessa svarta, de må nu tillhöra krigarfolket massai, som endast lefde af rof och mord, eller de jordbruk och boskapsskötsel idkande

stammarne, alla ha de gemensamt en starkt utpräglad afsmak för kroppsligt arbete. Plantager och industriella företag, som i större utsträckning behöfva svart arbetskraft, kämpa därför en ständig kamp mot arbetarbrist, medan rundt omkring hundraden duktiga, arbetsföra svarta lättingar gå ikring och fröjda sig åt solljuset och ett sysslolöst lif. Ett af den tyska regeringens hufvudmål är därför ock att småningom direkt uppfostra de svarta till arbete, ty ett lifsvillkor för kolonin är själffallet att tillräcklig och billig arbetskraft står till buds. Ett mycket lämpligt medel härvid har införandet af en viss personlig skatt i de trakter, där arbetsförtjänst står att fås, visat sig vara. Hvarje svart arbetsför man måste i dessa trakter betala 2 till 3 rupie årligen till regeringen. Han tvingas härvid att söka sig arbetsförtjenst, åtminstone till en månad per år, och detta kan man ju ej kalla att utsuga de svarta. Kan en svart ej betala denna summa, måste han en månad under bevakning af soldater deltaga i regeringens vägbyggnader. Vi hade vid en grufva, där jag arbetade, ständigt hundratals sådana svarta, som endast arbetade 1 eller 2 månader i året, endast i afsikt att kunna betala sin silfverpenning till regeringen. Månadslönen var för en alldeles ovan arbetare 4 à 5 rupel, hvarjämte han dagligen fick sin portion »negerhirs». Lönen kan synas ringa men är dock större än en vanlig fabriksarbetares i Europa. Negern får sin mat, för kläder och husrum behöfver han ej sörja och har dock kvar sin lön. Huru mången europeisk arbetare har däremot, när han betalat mat, kläder och hyra för sig och de sina 7—10 mark kvar af sin månadslön? Men några af dessa tillfällighetsarbetare återkommo snart igen, de lärde sig röka, köpte brokiga tygstycken åt sina kvinnor; kort sagdt fingo behof, som endast kunde tillfredställas med tillhjälp af klingande mynt, för hvilkas erhållande de åter voro tvungna att arbeta. Och så hände det, att flere af dessa blefvo ständiga arbetare året om. — Regeringens afsikt med skatten var uppnådd. En sådan arbetare kunde

få en lön af 15 till 18 rupie per månad, svarta arbetsförmän t. o. m. ända till 25—30 och ännu flera rupies.

Åt behandlingen af de svarta skänker regeringen stor uppmärksamhet. Misshandlingar från européernas sida bestraffas strängt. Spöstraffet är naturligtvis tillåtet, men är endast regeringspersonernas privilegium. Plantageförvaltare, direktörer vid grufvor och personer i liknande ställningar kunna af regeringen få skriftlig tillåtelse att själf verkställa prygelstraff, men då måste hvarje fall med angifvande af orsaken efteråt anmälas åt regeringen. Och är det högsta antalet slag han får ge 15, medan regeringsämbetsmännen få utdela ända till 25 slag. Dessa prygelstraff äro för den svarta ingalunda så fruktansvärda, som en europé föreställer sig dem. Hans af en ständigt brännande sol samt väder och vind barkade hud närmar sig i känslighet säkert mera hästens än en europés. Jag har ofta sett, att en svart efter sina erhållna 15 slag lugnt rest sig och med ett försmädligt grin besvarat exekutorns uppmaning att gå sin väg. Det sätt, på hvilket de svarta kunna uthärda kroppsliga smärtor, tyder ock härpå. Jag har sett svarta, som i grufvan fått armar eller ben krossade eller af nedrasande stenar skadats så, att köttet på de sårade tällena bokstafligen hängt i trasor, och hvilka alla fördragit dessa smärtor med en häpnadsväckande ståndaktighet värdig en spartan.

Om ock sålunda en europés lif där borta bland de svarta i det inre af Afrika är helt omväxlande, uppfylldt som det är af allehanda nya intryck och intressen, så börjar han dock snart räkna månaderna och veckorna, tills han kan återvända till kulturlifvet. Men det egendomliga är, att han, återkommen till Europa, snart lika intensivt längtar tillbaka till vildmarkerna, det ständiga solskenet och det fria lifvet på Afrikas stepper.

Ändtligen, jultiden 1912, slog ock för mig återresans timme. Expeditionen hade varit totalt resultatlös. Alla guldförekomsterna — till ett antal af bortåt 10 stycken, delvis förut bekanta, delvis af expeditionen funna — visade

sig vid en närmare undersökning ej kunna löna drift. Guldet förekom i kvartsgångar i diorit och voro dessa mestadels af ringa utsträckning. Guldet var visserligen ställvis sekundärt anrikadt till en betydlig halt, men voro dessa anrikningar af obetydliga dimensioner och den primära kvartsen endast mycket fattig på guld. Man måste därför antaga, att detta förhållande vore typiskt för trakten, och jultiden beslöts, som sagdt, expeditionens upplösning, hvarvid dess flesta europeiska medlemmar återvände hem till Europa. Den sista »safari» anträddes med lätt hjärta. Expeditionen hade knappast anländt till Schirati vid Viktoria Njansas strand, så syntes redan ångaren, som skulle föra oss vidare till Port Florence. Det var med ett visst välbehag man satte sig på ångarens däck och för första gången på länge kunde beställa en whisky-soda, hittills hade man ju måst tillreda den själf. Men att för första gången efter 8 månader utbyta det luftiga tältets lätta säng mot den kvafva kajutans koj var däremot mindre behagligt. Men allt detta var ju dock »kultur». Resan gick sedan tillbaka samma väg som jag kommit, och om några veckor inträdde jag i Marseille igen bland européernas tal — och försvann i massan.